

Bračni ugovor

Šarić, Mislav

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:781288>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA OBITELJSKO PRAVO

Mislav Šarić

BRAČNI UGOVOR
DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Šimović

Zagreb, srpanj 2023.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Mislav Šarić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. UČINAK BRAKA NA IMOVINSKE ODNOSI BRAČNIH DRUGOVA U RIMSKOM PRAVU	2
3. PRAVO OPĆEG GRAĐANSKOG ZAKONIKA	2
4. OPĆENITO O BRAČNIM UGOVORIMA	3
5. UGOVORNO UREĐENJE IMOVINSKIH ODNOSA U BRAKU	5
6. SKLAPANJE BRAČNOG UGOVORA OSOBE LIŠENE POSLOVNE SPOSOBNOSTI	8
7. MEHANIZAM POJAČANE SURADNJE U EUROPSKOJ UNIJI	10
8. SKLAPANJE BRAČNOG UGOVORA S MEĐUNARODNIM ELEMENTOM	11
9. REGISTAR BRAČNIH DRUGOVA KAO DOPRINOS SIGURNOSTI U PRAVNOM PROMETU	13
9.1. UČINAK REGISTRACIJE BRAČNOG UGOVORA PREMA BRAČNIM DRUGOVIMA	13
9.2. UČINAK REGISTRACIJE BRAČNOG UGOVORA PREMA TREĆIMA	14
10. BRAČNI UGOVOR U IZVANBRAČNOJ ZAJEDNICI I U ŽIVOTNOM PARTNERSTVU	15
11. SUDSKA PRAKSA	16
11.1. SUDSKA PRESUDA - Rev 1651/2017-2	17
11.2. SUDSKA PRESUDA – Gž-4491/14-2	18
11.3. SUDSKA PRESUDA - Gž Ob 26/2019-2	19
11.4. SUDSKA PRESUDA - Gž Ob-104/2018-2	20
11.5. SUDSKO RJEŠENJE - Gž.131/11	21
12. PREDMET BRAČNOG UGOVORA	22
13. OGRANIČENJA PREDMETA BRAČNOG UGOVORA	23
14. RAZLOZI ZA I PROTIV SKLAPANJA BRAČNOG UGOVORA	25
15. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	29

1. UVOD

U ovom radu prikazat će se imovinskopravni odnosi bračnih drugova u rimskom pravu s obzirom na različitost tadašnjeg uređenja, kao i imovinski instituti „Općeg građanskog zakonika“ (dalje: OGZ) s naglaskom na ugovorno uređenje. Obradit će se načela obiteljskog prava koja se primjenjuju na bračne ugovore i opće karakteristike bračnih ugovora, što nije moguće bez kratkog prikaza normi građanskog prava kao *lex generalis*-a. Posebna pozornost posvetit će se aspektima sklapanja bračnog ugovora osobe lišene poslovne sposobnosti, jer poslovna sposobnost predstavlja pretpostavku za valjanost bračnog ugovora, razmatrajući specifičnosti instituta lišenja poslovne sposobnosti. Ukazat će se na razloge za uvođenje registra bračnih drugova te na potencijalne učinke koje bi registar proizvodio među bračnim drugovima i prema trećima. Usporedit će se bračni ugovori bračnih drugova s ugovorima sklopljenim u izvanbračnoj zajednici i životnom partnerstvu ukazujući na postojeće terminološke razlike. Nadalje, istražuju se posebne odredbe i specifičnosti koje se odnose na bračne ugovore pružajući uvid u sudsku praksu i relevantne sudske presude. Proučavajući opća načela obiteljskog prava i odredbe „Obiteljskog zakona“ (dalje: ObZ)¹, pokušat će se odgovoriti što može biti predmet bračnog ugovora i koja su ograničenja predmeta bračnog ugovora, s naglaskom na mjerodavno pravo i pitanje uzdržavanja kao jedno od najotvorenijih pitanja glede sadržaja bračnih ugovora. S obzirom na sve veću globalizaciju i važnost međunarodnih ugovora, uredbi Europske unije (dalje: EU) sa svojim obvezujućim učinkom za svaku državu članicu i direktiva, rad također proučava međunarodne elemente sklapanja bračnih ugovora, stoga se proučava: „Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (SL L 183, 8. 7. 2016.)“² (dalje: Uredba EU). Zaključno, ovaj rad objašnjava razloge za i protiv sklapanja bračnog ugovora nudeći cjeloviti pregled argumenata koji podržavaju i osporavaju navedene ugovore.

¹ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23.

² Službeni list Europske unije, L 183, 8. 7. 2016.

2. UČINAK BRAKA NA IMOVINSKE ODNOSI BRAČNIH DRUGOVA U RIMSKOM PRAVU

Rimskim se pravom omogućavalo sklapanje braka *cum manu* i *sine manu*, a izbor je potonjih ovisio o tome želi li se uz sklapanje braka zasnovati muževa vlast nad ženom. Tako su imovinski i osobni odnosi bračnih drugova bili bitno različiti, ovisno o braku koji se sklopi. U braku *cum manu* žena je izlazila iz dotadašnje obitelji te je ulazila u agnatsku obitelj muža gdje je bila podložna vlasti muža. Žena je pravno dobivala položaj kćeri te je njeno nasljedno pravo bilo izjednačeno s dječjim, no ona je gubila pravo nasljeđivanja iz svoje obitelji upravo zbog izlaska iz svoje dosadašnje obitelji. Za razliku od današnjice, žena nije imala imovinskopravnu sposobnost i sve što bi stekla pripadalo je njezinom mužu, a sva imovina koju je imala prije braka pripala bi njezinom mužu ako je bio punoljetan i imao potpunu pravnu sposobnost, odnosno njegovom ocu ako nije zadovoljavao navedene pretpostavke.³ U suprotnosti s navedenim, sklapanjem braka *sine manu* nije se mijenjao raniji pravni položaj žene. Ona je zadržavala nasljedno pravo u svojoj obitelji, što ukazuje na to da se sklapanjem braka nije utjecalo na imovinske odnose bračnih drugova. Vrijedilo je načelo razlučenih dobara, što je značilo da bi ženi pripadalo sve što je stekla prije i tijekom braka u slučaju njezine punoljetnosti i potpune pravne sposobnosti, ali bi u slučaju neispunjavanja navedenih pretpostavki, sve pripadalo njezinom *pater familias*-u. Sukladno poznatoj *praesumptio Muciana*, presumiralo se u slučaju dvojbe o podrijetlu imovine koja bi se našla u posjedu žene, da je imovina stečena od muža.⁴ Za razliku od povijesnog uređenja braka u rimskom pravu, današnje pravo u potpunosti omogućuje imovinskopravnu sposobnost žene.

3. PRAVO OPĆEG GRAĐANSKOG ZAKONIKA

OGZ donesen je u razdoblju staleške države 1811. godine, a uveden je u Hrvatsku i Slavoniju dekretom iz 1852. godine kojim su stavljeni izvan snage svi propisi i običaji iz građanskog prava.⁵ Radi se o opsežnoj kodifikaciji s 1502. članka podijeljena u tri dijela u kojem prvi dio čini osobno i obiteljsko pravo, drugi dio uređuje prava na stvarima, nasljedno i obvezno pravo, a treći dio sadržava odredbe zajedničke uređenju prava osoba i prava na stvari.⁶

³ Horvat, M., Rimsko pravo, Zagreb, 2017., str. 137.-138.

⁴ Ibid.

⁵ Čepulo, D., Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba, Zagreb, 2016., str. 152.

⁶ Ibid.

U vrijeme OGZ-a postojala su tri temeljna zakonska režima uređenja bračne imovine, a to su bili sustav razlučenja imovine (dotalni sustav), sustav zajednice dobara i sustav upravne zajednice između kojih je modificirani dotalni sustav bio uspostavljen OGZ-om.⁷ Sukladno dotalnom sustavu predviđenim OGZ-om, svaki je bračni drug ostajao vlasnikom svoje imovine i nije imao veze s imovinom drugog bračnog druga, dok se u slučaju dvojbe presumiralo da bračna stečevina potječe od muža. Ugovorno bračno imovinsko pravo bilo je sadržano u drugom dijelu OGZ-a pod cjelinom obveznog prava pod naslovom „O ugovorih ženidbenih“.⁸ Takvi ugovori predstavljali su ugovore koje su sklapali zaručnici u vezi s budućim brakom ili bračni drugovi međusobno ili treće osobe s navedenim osobama s ciljem međusobnog uređenja imovinskih odnosa.⁹ Što se tiče specifičnosti ugovornog uređenja imovinskih odnosa za to razdoblje, može se spomenuti da oblik ugovora nije bio propisan za razliku od današnjice kada postoji zahtjev pisanog oblika i obveza ovjere potpisa kod javnog bilježnika (čl. 40. st. 3. ObZ-a). Nadalje, maloljetnici su trebali imati pristanak svog zakonskog zastupnika te potvrdu nadtutorstvene oblasti za sklapanje bračnog ugovora, a učinjena darovanja između zaručnika i bračnih drugova nisu predstavljali bračne ugovore te su kao osobiti predmeti bračnog ugovora bili miraz, jutarnji dar, uzmirazje, dosmrtno uživanje, udovička plaća, uprava slobodne ženine imovine te zajednica dobara muža i žene.¹⁰

4. OPĆENITO O BRAČNIM UGOVORIMA

Obiteljska zajednica muškarca i žene obilježena je zajedničkim domaćinstvom kojim se ispunjava i ekonomska funkcija braka. U današnjici su odnosi vezani za imovinu u braku relevantna tema zbog uvođenja tržišnog modela gospodarstva koji je u suprotnosti s prijašnjim socijalističkim u kojem bračni ugovori nisu imali tako važnu ulogu jer je država upravljala imovinom, stoga su odnose vezane za imovinu uređivali kogentni propisi koji su sami po svojoj naravi suzili slobodu ugovaranja. Načela imovinskih odnosa kao što su načelo ravnopravnosti, obiteljska solidarnost, zaštita autonomije volje stranaka i zaštita prava poštenih trećih osoba odnose se na bračne ugovore zato što brak obuhvaća različite aspekte uređenja odnosa u imovini.¹¹ U svojim općim odredbama ObZ ukazuje i definira navedena načela. Navodi načelo

⁷ Majstorović, I., Bračni ugovor, Monografije Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2005., str. 31.

⁸ Ibid., str. 32.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2021., str. 455. - 456.

obiteljske solidarnosti kao temeljno načelo obiteljskog života prema kojem se cijela obitelj mora međusobno poštivati i uzajamno pomagati, što upućuje na to da bračni drugovi zajednički ostvaruju životni standard neovisno o prihodima bračnih drugova (čl. 4. ObZ-a). Načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa ukazuje na autonomiju volje bračnih drugova da sklope bračni ugovor o uređenju imovinskog odnosa na sadašnjoj ili budućoj imovini na način koji je najprikladniji za njih, odstupajući u većoj ili manjoj mjeri od zakonskog uređenja (čl. 9. ObZ-a).¹² Zaštita poštenih trećih osoba ukazuje da se one štite pravnim propisima ako nisu znale pravo stanje stvari, što je dodatno uređeno latinskom regulom *Bona fides praesumitur*, što bi u prijevodu značilo da se dobra vjera predmnijeva.¹³ Vrijedi načelo povjerenja u istinitost i potpunost zemljišnih knjiga prema kojem je zaštićen stjecatelj koji nije znao niti je s obzirom na okolnosti mogao znati da ono što je upisano je nepotpuno ili je različito od stvarnog stanja (čl. 8. st. 3. Zakona o zemljišnim knjigama).¹⁴

Bračni drugovi zajedno raspolažu stvarima koje čine bračnu stečevinu, a pojedini bračni drug može raspolagati stvarju samo na temelju pristanka drugog bračnog druga, dok će iznimno treća osoba moći na temelju pravnog posla koji nije sklopljen s oba bračna druga, steći pravo vlasništva na pokretnoj stvari ako je stvar stekla na temelju naplatnog pravnog posla postupajući savjesno, a na nekretnini pod pretpostavkama kojim se štiti povjerenje u zemljišne knjige, ako vlasništvo nije bilo upisano u zemljišnim knjigama kao vlasništvo oba bračna druga (čl. 61. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima).¹⁵ Sukladno ObZ-u „*Prema trećim osobama uglavci o upravljanju ili raspolaganju imovinom imaju pravni učinak ako su upisani u zemljišne knjige, odnosno u javne upisnike kod kojih je upis nužan za stjecanje prava ili se stvar ne može upotrebljavati bez takvog upisa*“. Proizlazi, dakle, obvezanost upisa uglavaka bračnih ugovora u zemljišne knjige zbog načela zaštite povjerenja u zemljišne knjige (čl. 40. st. 2. ObZ-a). Načelo ravnopravnosti bračnih drugova posebno je naglašeno u ObZ-u s ciljem uspostave pravnog uređenja u kojem su bračni drugovi ravnopravni u obvezama i pravima u svim odnosima u okviru obiteljskog prava, a što se može povezati s dvama režimima uređenja odnosa u imovini kao što su zakonski i ugovorni. Ravnopravnost upućuje na to da ako bračni drugovi ne urede drukčije bračnim ugovorom, suvlasnici su u jednakim dijelovima u bračnoj

¹² Ibid.

¹³ Petrak, M., Rimska pravna tradicija i hrvatska pravna kultura, Politička kultura, Zagreb, 2015., str. 34.

¹⁴ Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, br. 63/19., 128/22.

¹⁵ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst

stečevini, a navedeni jednaki udjeli ukazuju na njihovu ravnopravnost kao i ravnopravno upravljanje bračnom stečevinom.

5. UGOVORNO UREĐENJE IMOVINSKIH ODNOSA U BRAKU

Bračnim drugovima pruža se mogućnost da ugovorom urede imovinske odnose. No ako ne iskoriste tu mogućnost, vrijedi uređenje imovinskih odnosa propisano zakonom (čl. 34. ObZ-a). Bračni ugovor dvostrani je pravni posao nevjeste i ženika ili bračnih drugova koji nastaje očitovanjem volje dviju stranaka s ciljem postizanja pravnih učinaka koji su dopušteni.¹⁶ Uzimajući u obzir da ugovor s odgovnim učinkom mogu sklopiti nevjesta i ženik prije sklapanja braka, radi se o predbračnom ugovoru, iako zakon ne poznaje takvu terminologiju. Predbračni ugovor će početi proizvoditi pravne učinke tek sklapanjem braka između bračnih drugova, u konkurenciji s bračnim ugovorom koji sklapaju bračni drugovi za trajanja braka, dok ugovor koji bračni drugovi sklope nakon prestanka braka, ne spada u sferu uređenja obiteljskog prava (bračni ugovor), već je moguće sklapanje ugovora o uređenju imovinskih odnosa koji bi bio reguliran općim odredbama građanskog prava.¹⁷

Predmet bračnog ugovora mogu biti pitanja koja se odnose na sam ugovor: „*Bračni ugovor može biti promijenjen u svako vrijeme suglasnom voljom ugovornih strana, te se može sklopiti novi bračni ugovor ili izmijeniti postojeći*“.¹⁸ Riječ je o imenovanom ugovoru ili tipičnom pravnom poslu s obzirom na to da se ustalio njegov sadržaj i pravnotehnički naziv, za razliku od neimenovanih ugovora čiji se sadržaj i pravnotehnički naziv nije ustalio ni tipizirao.¹⁹ Bračni ugovor mora biti u pisanom obliku s potpisima ovjerenim kod javnog bilježnika koji potvrđuje da potpisi na ugovoru potječu od bračnih drugova, jer javni bilježnik utvrđuje identitet navedenih osoba, što nikako ne znači i da potvrđuje istinitost, odnosno autentičnost sadržaja same isprave (čl. 40. st. 3. ObZ-a).²⁰ Prednost je navedenog tipa forme poticanje bračnih drugova na sklapanje bračnog ugovora jer su ovjereni potpisi vezani za najmanje troškove bračnih drugova, a nedostaci su što se ne uklanjaju manje volje prilikom

¹⁶ Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 107.

¹⁷ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit. (bilj. 11.), str. 473.

¹⁸ Petrić, P., Bračni ugovor, <https://www.petric-kajic.hr/bracni-ugovor/>, posjećeno 27. 04. 2023.

¹⁹ Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 110.

²⁰ Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 134.

njegovog sklapanja i što se ne potvrđuje dopuštenost sadržaja ugovora. Namjera zakonodavca da propisivanjem obveze ovjere potpisa bračnih drugova, a tako smanjujući troškove vezane za bračne ugovore, nije drastično povećala broj takvih ugovora u dosadašnjoj praksi. Dakle, uzevši u obzir sve navedeno, može se zaključiti da bi prednost trebao imati javnobilježnički akt kao pretpostavka valjanosti bračnog ugovora jer bračni drugovi ionako rijetko sklapaju bračne ugovore, ali uvijek s namjerom osiguranja imovine, stoga troškovi vezani za sklapanje takvih ugovora ne bi smjeli biti primarni čimbenik. Sukladno „Zakonu o obveznim odnosima“ (dalje: ZOO)²¹ bračni se ugovor sklapa kad ga strane istovremeno potpišu vlastoručno, odnosno kad na njega osobe koje ne znaju ili ne mogu pisati stave rukoznak ovjeren od javnog bilježnika (čl. 292. st. 1. i st. 2. ZOO-a). Za sklapanje bračnog ugovora dovoljno je da bračni drugovi potpišu bračni ugovor ili da svaka strana potpiše primjerak bračnog ugovora namijenjen drugoj strani (čl. 292. st. 3. ZOO-a). Sukladno ZOO-u „*zahtjev pisanog oblika ispunjen je ako strane razmijene pisma ili se sporazume pomoću drugog sredstva koje omogućuje da se sa sigurnošću utvrdi sadržaj i identitet strane*“ proizlazi da je zahtjev pisanog oblika ispunjen kad je očitovanje volje dano pomoću pisanih riječi te primjerice elektroničkim putem (čl. 292. st. 4. ZOO-a).²² No, „Zakon o elektroničkoj trgovini“²³ izričito zabranjuje mogućnost sklapanja u elektroničkom obliku brojnih taksativno navedenih ugovora među koje pripada i imovinski, predbračni i bračni ugovori i drugi ugovori koje uređuje ObZ (čl. 9. st. 4. Zakona o elektroničkoj trgovini).

Zakonodavac je propisao obvezatan pisani oblik bračnog ugovora zato što je to pretpostavka za upis prava u javni registar, pretpostavka valjanosti ugovora, razlog za utuživost pravnog posla te zaključno služi za dokazivanje pravnog posla.²⁴ Poslovi su redovite uprave imovinom poslovi iskorištavanja, upotrebe i redovitog održavanja stvari za njezinu redovitu svrhu kao što su primjerice redovita registracija automobila i kako je presudio Županijski sud u Varaždinu „Spajanje plinske instalacije u stanu koji se nalazi u prizemlju stambene zgrade na vanjski priključak.“²⁵ Odredbe ObZ-a koje ukazuju na podrednu primjenu pravila građanskog prava su: „Na bračnu stečevinu primjenjuju se odredbe propisa kojima se uređuju stvarnopravni i obveznopravni odnosi, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno“ i „Ako bračni drugovi

²¹ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.

²² Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 132.

²³ Zakon o elektroničkoj trgovini, Narodne novine, br. 173/03., 67/08., 130/11., 36/09., 30/14., 32/19.

²⁴ Majstorović, I., op. cit. (bilj. 7.), str. 186.

²⁵ ŽS u Varaždinu, Gž-2861/15-2 od 15. 09. 2016.

imovinske odnose nisu uredili sporazumom na uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka ili bračne zajednice primjenjuju se odredbe ovoga Zakona, a ako nisu uređeni ovim Zakonom, primjenjuju se odredbe propisa kojima se uređuju obveznopravni, stvarnopravni i drugi imovinskopravni odnosi“ (čl. 38. i čl. 45. st. 2. ObZ-a). Sukladno potonjem, ZOO potvrđuje da se podredno primjenjuju na bračne ugovore na što ukazuje odredba ZOO-a kojom se odredbe tog zakona primjenjuju na sve vrste ugovora, a s obzirom na to da je bračni ugovor pravni posao primjenjuje se i odredba ZOO-a kojom se odredbe toga zakona primjenjuju i na druge pravne poslove (čl. 14. st. 1. i st. 3. ZOO-a). Nadalje, iz toga proizlazi da ako ugovor nije sklopljen u propisanom obliku, neće imati pravnog učinka što znači da ako je bračni ugovor sklopljen u usmenom obliku ili nije ovjeren kod javnog bilježnika, isti će biti ništetan (čl. 290. st. 1. ZOO-a). U praksi je uobičajeno da se tuži na utvrđenje ništetnosti na način da se ukazuje na nedostatak forme koja je propisana ObZ-om, a koja odredba je kogentne prirode (čl. 40. st. 3. ObZ-a). Shodno tome, ništetnost proizlazi iz protivnosti prisilnom propisu (čl. 322. ZOO-a).

Opća pravila ZOO-a, kao *lex generalis*, supsidijarno se primjenjuju na bračne ugovore u situacijama kada ObZ-om, kao *lex specialis*-om, nije drukčije uređeno.²⁶ Što se tiče prijašnjeg uređenja, „Zakon o braku i porodičnim odnosima“ iz 1978. (dalje: ZBPO)²⁷ razlikovao je posebnu imovinu od zajedničke imovine za razliku od današnjeg uređenja u kojem se razlikuje bračna stečevina i vlastita imovina te su sukladno tome zakonu bračni drugovi jedino mogli ugovoriti u pismenom obliku s ovjerom kod javnog bilježnika da njihove plaće budu njihova posebna imovina, što ukazuje na to da je prijašnji zakon oskudnije i restriktivnije uređivao ugovorno uređenje nego što to današnji zakon omogućuje (čl. 273. ZBPO-a). Do 1. srpnja 1999. po ZBPO-u, imovina koju su bračni drugovi stekli radom za trajanja bračne zajednice predstavljala je njihovo zajedničko vlasništvo kojim su bračni drugovi sporazumno raspolagali, dok su se suvlasnički dijelovi bračnih drugova morali utvrditi ili sporazumom ili odlukom suda (čl. 271. i 277. st. 1. ZBPO-a). Nakon toga datuma stupa na snagu Obiteljski zakon iz 1998.²⁸ koji sadrži presumpciju da imovina koju su bračni drugovi stekli radom za trajanja bračne zajednice čini suvlasništvo bračnih drugova svakog za ½ dijela, kao i sva buduća uređenja ObZ-a (čl. 253. st. 1. ObZ-a iz 1998.).

²⁶ Majstorović, I., op. cit. (bilj. 7.), str. 171.

²⁷ Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, br. 11/78., 27/78., 45/89., 51/89. - službeni pročišćeni tekst, 59/90., 25/94., 162/98.

²⁸ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 162/98., 116/03.

6. SKLAPANJE BRAČNOG UGOVORA OSOBE LIŠENE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

U građanskom procesnom pravu postoji oštra distinkcija između parnične i poslovne sposobnosti prema kojoj bi parnična sposobnost stranke bila svojstvo stranke da samostalno poduzima parnične radnje s procesno pravnim učinkom koja ne isključuje mogućnost uzimanja punomoćnika dok bi poslovna sposobnost bila sposobnost osobe da vlastitim očitovanjem volje stvara pravne učinke, primjerice poduzimanje određenih radnji, stupanje u građanskopravne odnose i zaključivanje pravnih poslova upravo kao što je bračni ugovor (čl. 18. st. 1. ZOO-a). Napuštena je gradacija poslovne sposobnosti na potpuno i djelomično lišenje poslovne sposobnosti. Problem prijašnjeg uređenja ObZ-a ogledao se u provedbi normi u praksi. Naime, usprkos intenciji zakonodavca da u svrhu zaštite osoba s invaliditetom djelomično lišenje poslovne sposobnosti bude pravilo, a potpuno lišenje poslovne sposobnosti bude iznimka, praksa je pokazala upravo suprotno.²⁹ Poslovna sposobnost fizičkih osoba stječe se punoljetnošću što u Hrvatskoj predstavlja navršavanje osamnaeste godine života (čl. 18. st. 2. ZOO-a). ObZ ukazuje na to i da maloljetnik stječe punu poslovnu sposobnost sklapanjem braka prije svoje punoljetnosti što predstavlja iznimku od potonjeg pravila te se izjednačava s osobom koja je navršila osamnaest godina što se tiče njegove poslovne sposobnosti (čl. 117. st. 2. ObZ-a). Ako ugovor sklopi poslovno nesposobna osoba, to će biti razlog njegove ništetnosti.³⁰

Postupak u kojem se osoba lišava poslovne sposobnosti je izvanparnični sudski postupak u kojem se donosi rješenje koje ukazuje na to koje pravne radnje i poslove osoba može, a koje ne može samostalno poduzimati. (čl. 234. st. 1. i 4. ObZ-a). Ako se rješenjem osoba liši poslovne sposobnosti u vezi s raspolaganjem imovine, plaće ili drugih novčanih primanja, sud je dužan označiti maksimalni iznos kojim osoba lišena poslovne sposobnosti može raspolagati. Iz toga proizlazi da osoba slobodno može raspolagati do iznosa koji je sud naznačio te može time raspolagati u bračnom ugovoru (čl. 234. st. 6. i 7. ObZ-a). Kao razlozi za pokretanje postupka lišenja poslovne sposobnosti mogu se uzeti, primjerice, invalidnost osobe, ovisnost o drogama, duševne smetnje i drugi razlozi uslijed kojih se osoba ne može

²⁹ Majstorović, I., Šimović, I., Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavka zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 25, br. 1, 2018., str. 68.

³⁰ Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 138.

brinuti o svojim pravima ili se ugrožava prava drugih osoba. Kao primjer razloga za lišenje poslovne sposobnosti u vezi s raspolaganjem imovinom mogli bismo navesti rasipnu osobu koja enormne svote novca troši na tretmane za uljepšavanje, kozmetiku i ostale načine pridonosenja fizičkom izgledu ili osobu koja najveći dio prihoda troši u kockarnicama, kladionicama i drugim igrama na sreću (čl. 234. st. 1. ObZ-a). Postoje razne mogućnosti pokretanja postupka lišenja poslovne sposobnosti kao što je prijedlog Centra za socijalnu skrb, prijedlog bračnog druga i suda po službenoj dužnosti te je za lišenje poslovne sposobnosti osobe potrebno donijeti pravomoćno rješenje o lišenju poslovne sposobnosti te u daljnjem roku od 30 dana od pravomoćnosti navedenog rješenja, Centar za socijalnu skrb mora imenovati skrbnika (čl. 237. st. 1. ObZ-a). Problem koji se može pojaviti u praksi jest osoba koja je, primjerice, u dugotrajnoj komi ili iz nekog drugog razloga nije u mogućnosti uspostaviti bilo kakav smisleni kontakt s drugim osobama, pa uslijed toga malo što ili ništa može obavljati, no svejedno se mora djelomično lišiti poslovne sposobnosti.

Ako je bračni drug lišen poslovne sposobnosti u odnosu na raspolaganje imovinom, on neće moći sklopiti bračni ugovor već će to za njega moći napraviti njegov skrbnik (čl. 41. ObZ-a). Nadalje, u slučaju da je bračni drug lišen poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova, u njegovo ime može ih sklopiti njegov skrbnik s prethodnim odobrenjem Centra za socijalnu skrb, a ObZ propisuje posebnu formu ugovora - oblik javnobilježničkog akta. Upravo to čini jedinu razliku između uređenja instituta bračnih ugovora po novom i po starom zakonu (čl. 41. ObZ-a). „Zakonom o javnom bilježništvu“ izričito su predviđeni slučajevi za koje je javnobilježnički akt uvjet pravne valjanosti isprava, kao što su darovni ugovori bez predaje stvari u neposredan posjed, svi pravni poslovi među živima koje osobno poduzimaju nijemi koji ne znaju pisati ili gluhi koji ne znaju čitati i ugovori o raspolaganju imovinom maloljetnih osoba i osoba kojima je oduzeta poslovna sposobnost kao pravno relevantnih za temu, ako je vrijednost svih potonje navedenih iznad pedeset tisuća kuna (čl. 53. Zakona o javnom bilježništvu).³¹ Javnobilježnički akt vrsta je javnobilježničke isprave koju u posebnoj formi i s posebnim sadržajem sastavlja javni bilježnik uz poštovanje posebnih pravila postupanja, a zahvaljujući tome navedena isprava o izjavama i o pravnim poslovima stranaka stječe svojstvo javne isprave.³² Takva isprava ostaje kod javnog bilježnika na čuvanju, a u pravnom je prometu zamjenjuju otpravci te prijepisi javnobilježničkih isprava koji također imaju svojstvo javnopravne isprave.³³ Uz javne isprave vezuje se oboriva presumpcija o

³¹ Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09., 120/16., 57/22

³² Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, 2004., Zagreb, str. 240.-241.

³³ Ibid.

njihovoj autentičnosti što znači da ih je izdalo tijelo koje je na ispravi označeno kao njihov izdavač, a sud može u slučaju sumnje zatražiti obavijest od javnog bilježnika o tome je li on pravi izdavač bračnog ugovora. Druga presumpcija vezana uz dokaznu snagu javnih isprava jest neoboriva presumpcija o istinitosti njihova sadržaja, dok je oboriva presumpcija o javnim ispravama kojima se potvrđuju neke činjenice. Stoga je dopušteno dokazivati da su činjenice neistinite utvrđene i da je nepravilno sastavljena.³⁴ Zakon izričito navodi izvanredne pravne poslove u koje se ubrajaju otuđivanje ili opterećenje nekretnine, kao što bi primjerice bilo davanje nekretnine u najam dulje od jedne godine i osnivanje hipoteke na nekretnini, otuđivanje pokretnina veće vrijednosti i raspolaganje štíćenikovim pravima, iz čega proizlazi da skrbnik samostalno obavlja poslove redovitog upravljanja štíćenikovom imovinom (čl. 261. st. 1. i 2. ObZ-a). O odobrenju izvanrednih imovinskih pravnih poslova donosi se rješenje prema kojem Centar za socijalnu skrb određuje namjenu pribavljenih sredstava i nakon obavljenog posla, nadzire njihovu upotrebu (čl. 261. st. 3. ObZ-a).

7. MEHANIZAM POJAČANE SURADNJE U EUROPSKOJ UNIJI

EU je dugi niz godina u minimalnoj mjeri zadirala u područje obiteljskog prava. Vrlo zanimljiv proces koji je započeo prije desetljeća mehanizam je pojačane suradnje EU u području obiteljskog prava. Radi se o jako bitnoj temi s obzirom na migracije ljudi i na postojanje njihove imovine u različitim državama. Lisabonski ugovor prvi je dokument kojim se u potpunosti uredila pojačana suradnja, koji je omogućio državama članicama da u područjima koji nisu u isključivoj nadležnosti EU koriste institucije EU i surađuju u svrhu jačanja procesa integracije, unaprjeđenja ciljeva i zaštite interesa EU (čl. 20. st. 1. Lisabonskog ugovora).³⁵ Vijeće donosi odluku o dopuštanju pojačane suradnje kao krajnje sredstvo, kada utvrdi da se takvi ciljevi ne mogu postići na drugi način u razumnom roku i uz uvjet sudjelovanja minimalno devet država članica (čl. 20. st. 2. Lisabonskog ugovora). Akti koji su doneseni obvezuju samo države članice koje sudjeluju u pojačanoj suradnji te ih države kandidatkinje EU ne moraju prihvatiti za pristupanje EU (članak. 20. st. 4. Lisabonskog ugovora). Zaključno po Lisabonskom ugovoru, samo članovi vijeća država članica koje sudjeluju u pojačanoj suradnji sudjeluju u glasovanju, dok ostali imaju samo mogućnost

³⁴ Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, 2004., Zagreb, str. 514.

³⁵ Majstorović, I., Mehanizam pojačane suradnje Europske unije i hrvatsko obiteljsko pravo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 69, br. 2, 2019., str. 166.

raspravljanja (čl. 20. st. 3. Lisabonskog ugovora).³⁶ U sklopu pojačane suradnje Hrvatska je uz još sedamnaest članica prihvatila Uredbu EU i Uredbu Vijeća (EU) 2016/1104 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava.³⁷ Razlozi koji su ukazali na potrebu za uvođenjem ovoga instituta su ti što je 2001. godine Vijeće EU smatralo kako postoji potreba za uspješnijom suradnjom članica na području bračnoimovinskih odnosa te je 2003. Štokholmskim programom iskazana potreba za uzajamnim priznanjem odluka u području bračnoimovinskih prava, čime je ograničena autonomija volje unutar nacionalnih sustava koje predstavlja važno načelo obiteljskog prava.³⁸ Države članice koje sudjeluju u pojačanoj suradnji i komisija EU potiču druge države članice na sudjelovanje koje je otvoreno za sve države članice, u svako doba uz uvjet prihvaćanja akata koji su usvojeni (čl. 328. st. 1. Ugovora o funkcioniranju EU).³⁹ Uredba EU primjenjuje se u bračnoimovinskim režimima s prekograničnim elementom, što se zaključuje iz same naravi Uredbe EU te se njome uređuje mjerodavno pravo i nadležnost sudova (čl. 49. ZMPP-a). Uredba EU omogućava izbor mjerodavnog prava neovisno od toga gdje se nalazi imovina i neovisno od vrste imovine, sukladno kojoj se kao primarna poveznica koristi uobičajeno boravište, a državljanstvo kao sekundarna poveznica.⁴⁰ Cilj ove uredbe jest postizanje što učinkovitijeg unutarnjeg tržišta, ali njena negativna strana je ta što pojačanom suradnjom određenih država prestaje sudjelovanje drugih država te što se njome ograničava autonomija volje nacionalnih sustava.

8. SKLAPANJE BRAČNOG UGOVORA S MEĐUNARODNIM ELEMENTOM

Kao relevantno za temu sklapanja bračnog ugovora s međunarodnim elementom uzima se situacija prožimanja međunarodnog elementa u subjektima tako da su jedan ili oba bračna druga državljani stranih država.⁴¹ Sukladno ObZ-u zabranjeno je bračnim ugovorom ugovoriti primjenu stranog prava na imovinskopravne odnose čime se htjela postići primjena hrvatskog prava kad god postoji slučaj bračnih drugova hrvatskog državljanstva gdje bi bila neracionalna mogućnost primjene stranog prava (čl. 42. ObZ-a). Budući da je riječ o prisilnom propisu, u

³⁶ Službeni list Europske unije, C 306, 17. 12. 2007.

³⁷ Službeni list Europske unije, L 183, 8. 7. 2016.

³⁸ Majstorović, I., op. cit. (bilj. 35.), str. 174.

³⁹ Službeni list Europske unije, C 202/47, 07. 06. 2016.

⁴⁰ Majstorović, I., op. cit. (bilj. 35.), str. 177.

⁴¹ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit. (bilj. 11.), str. 475.

slučaju da se bračnim ugovorom hrvatskih državljana ugovorilo strano pravo kao mjerodavno, ugovor bio bi ništetan (čl. 322. st. 1. ZOO-a). U slučaju da su jedan ili oba bračna druga stranci, sud će za sklapanje bračnog ugovora primijeniti „Zakon o međunarodnom privatnom pravu“ (dalje: ZMPP) kojim se uređuje mjerodavno pravo za privatnopravne odnose s međunarodnim obilježjem (čl. 1. st. 1. ZMPP-a).⁴² Imovinski odnosi bračnih drugova reguliraju se posebnom odredbom ZMPP-a pri čijoj su primjeni hrvatski sudovi upućivani na Uredbu EU kojom se određuje mjerodavno pravo za imovinske odnose bračnih drugova (čl. 35. ZMPP-a). Ako bračni drugovi žele sklopiti bračni ugovor s međunarodnim elementom, nudi im se mogućnost da slobodno odaberu mjerodavno pravo koje ne mora nužno biti pravo EU, nego se može raditi primjerice i o pravu Republike Srbije ili Bosne i Hercegovine kao relevantnog za primjenu na konkretni bračni ugovor te se mjerodavno pravo primjenjuje na svu imovinu koja je uređena bračnim ugovorom bez obzira na to gdje se imovina nalazi (čl. 20. i 21. Uredbe EU). Nupturijenti ili bračni drugovi mogu samostalno odabrati mjerodavno pravo za bračni ugovor pod uvjetom da je izabrano pravo mjesto uobičajenog boravišta ili državljanstva barem jednog bračnog druga te je u odnosu na obje situacije potrebno ispunjenje pretpostavki u trenutku kada je sporazum o izboru mjerodavnog prava sklopljen (čl. 22. st. 1. Uredbe EU). Navedeno se može potkrijepiti na primjeru bračnog para njemačkog državljanina i hrvatske državljanke s uobičajenim boravištem u Hrvatskoj koji namjeravaju sklopiti bračni ugovor. Ako odaberu primjenu njemačkog ili hrvatskog prava na bračni ugovor, takva će odredba svakako biti valjana s obzirom na to da je dovoljno državljanstvo barem jedne osobe u trenutku sklapanja sporazuma o izboru mjerodavnog prava. S obzirom na to da je alternativno potrebno uobičajeno boravište barem jednog bračnog druga i u tom se slučaju nudi sloboda izbora hrvatskog kao mjerodavnog prava jer oba bračna druga u Hrvatskoj imaju uobičajeno boravište. Također se mjerodavno pravo može promijeniti, a u pravilu će takva promjena mjerodavnog prava tijekom braka proizvoditi učinke tek u budućnosti, osim ako bračni drugove ne ugovore retroaktivni učinak promijenjenog prava, ali čijom se promjenom ne smije štetiti poštenim trećim osobama čime se ide u prilog zaštite poštenih trećih osoba po prvotnom pravu (čl. 22. st. 2. i 3. Uredbe EU).⁴³ Međutim, postavlja se pitanje mogu li bračni drugovi kao mjerodavno pravo izabrati više prava pri čemu bi došlo do cijepanja statuta. Odgovor na to pitanje nalazi se u Uredbi EU koja nudi jedinstvo mjerodavnog prava (čl. 21. Uredbe EU). U slučaju da bračni drugovi nisu izabrali mjerodavno pravo, alternativno se uzima kao mjerodavno pravo prvog zajedničkog

⁴² Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine, br. 101/17.

⁴³ Župan, M., Izbor mjerodavnog prava u obiteljskim, statusnim i nasljednim stvarima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Osijek, 2012., str. 639. - 640.

uobičajenog boravišta bračnih drugova nakon sklapanja braka ili pravo zajedničkog državljanstva bračnih drugova pod uvjetom da nemaju više od jednog zajedničkog državljanstva u trenutku sklapanja braka ili pravo s kojim su bračni drugovi najbliže povezani u trenutku sklapanja braka kada se uzmu u obzir sve okolnosti (čl. 26. Uredbe EU).

9. REGISTAR BRAČNIH DRUGOVA KAO DOPRINOS SIGURNOSTI U PRAVNOM PROMETU

Registar bračnih ugovora (dalje: registar) javni je registar u kojem se evidentiraju podatci o broju sklopljenih bračnih ugovora, čime se postiže da pravni subjekti, državne institucije i javnost mogu provjeriti takvo što i donijeti pravne odluke na temelju navedenih informacija. Detalji i specifičnosti registra variraju ovisno o zakonodavstvu određene države, međutim u hrvatskom se pravu još nije uveo registar, iako postoji potreba za tim.⁴⁴ Razlozi koji ukazuju na poželjnost uvođenja registra jesu što se u današnjici sklapa sve veći broj bračnih ugovora kojim se izbjegavaju visoki troškovi dugih sudskih postupaka, a registrima bi se ta uzlazna varijabla trebala još povećati jer je javnost sve više upoznata s mogućnošću ugovornog uređenja imovinskih odnosa. Nadalje, bez registra ne može se iščitati pravo stanje stvari koje ukazuje na broj sklopljenih bračnih ugovora, uz to na temelju registra mogli bi se bilježiti statistički podatci o broju sklopljenih bračnih ugovora. Uvođenje registra pridonijelo bi pravnoj sigurnosti u pravnom prometu, pravnoj sigurnosti stranaka i, što je najvažnije, trećih osoba koje bi bile svjesne rizičnosti pravnih poslova kojih poduzimaju. Najzad, postoji trend uvođenja registra u ostalim europskim državama što ukazuje na njegove pozitivne učinke i potrebu Hrvatske kao zaostale zemlje u europskim okvirima da prati trendove koje obližnje zemlje provode.⁴⁵

9.1. UČINAK REGISTRACIJE BRAČNOG UGOVORA PREMA BRAČNIM DRUGOVIMA

Registracija bračnog ugovora između bračnih drugova imala bi konstitutivan učinak što znači da bi se upisom u registar primijenilo pravno stanje tako što bi nastalo određeno pravno stanje time što bi bračni ugovor registracijom počeo proizvoditi pravne učinke i prema trećim

⁴⁴ Šimović, I., Čulo, A., Registar bračnih ugovora kao doprinos sigurnosti u pravnom prometu, Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59, br. 5, 2009., str. 1029.

⁴⁵ Ibid., str. 1030.

osobama, čime bi se pridonijelo pravnoj sigurnosti jer bi uz pisanu formu bračnog ugovora i ovjeru kod javnog bilježnika, bilo potrebno provesti registraciju bračnog ugovora. To upućuje na potrebe izmjene ObZ-a kojim bi za uvjet valjanosti bračnog ugovora bilo potrebno taksativno navođenje potonjeg ili na potrebu za donošenjem „Zakona o registru“ kojim bi se navedeno reguliralo i koji bi bio *lex posterior*, odnosno *lex specialis* u odnosu na ObZ.⁴⁶ *Lex posterior derogat priori* i *Lex specialis derogat legi generali* regule su rimskog prava koje ukazuju na to da pravna norma koja se donese kasnije ukida normu donesenu ranije, odnosno da posebni zakon ukida opći zakon ako norme imaju istu pravnu snagu i jednaki sadržaj, ali reguliran na različit način, a služe kao jedni od najvažnijih načela za rješavanje antonimija u pravnim sustavima.⁴⁷ Što se tiče bračnih ugovora sklopljenih prije donošenja registra bračnih ugovora, potrebno bi bilo ostaviti rok bračnim drugovima za registraciju u određenom periodu nakon čega ugovor više ne bi proizvodio pravne učinke.⁴⁸ Sve navedeno odnosi se na potencijalna uređenja registra bračnih ugovora kojim se opisuju optimalne opcije uređenja te materije.

9.2. UČINAK REGISTRACIJE BRAČNOG UGOVORA PREMA TREĆIMA

Što se tiče trećih osoba, uvođenje javnog registra bračnih ugovora imalo bi učinak obavijesti.⁴⁹ Specifičnost je navedenog što u hrvatskom pravnom sustavu postoji više registara te bi se stvaranjem bračnog registra stvorila konkurencija među drugima ako bi se svakim različito uredilo pravno stanje, stoga bi se stvarala zabuna prvenstva registra. Registracijom bračnog ugovora, treća osoba bi stekla pristup relevantnim podacima u slučaju namjere sklapanja pravnog posla s nekim od bračnih drugova, a za primjer se može uzeti slučaj treće osobe koja želi kupiti automobil u vlasništvu jednog bračnog druga. Potencijalna opasnost koja postoji jest što navedeni automobil glasi samo na jednog bračnog druga, a bračni su drugovi registriranim bračnim ugovorom ugovorili suvlasništvo nad automobilom. Optimalno je rješenje navedene situacije da poštena treća osoba pozove drugog bračnog druga da potpiše izjavu da je stanje u registru važeće kako bi se osigurala od dodatnih komplikacija.⁵⁰ Ako bračni

⁴⁶ Šimović, I., Čulo, A., op. cit. (bilj. 44.), str. 1039.

⁴⁷ Petrak, M., op. cit. (bilj. 13.), str. 77. i str. 79.

⁴⁸ Šimović, I., Čulo, A., op. cit. (bilj. 44.), str. 1039.

⁴⁹ Ibid., str. 1040.

⁵⁰ Ibid., str. 1041.

drug to ne napravi i ako želi pobiti ugovor o kupoprodaji, morao bi dokazati da on nije dao pristanak i da je treća osoba znala da on nije dao pristanak.⁵¹

10. BRAČNI UGOVOR U IZVANBRAČNOJ ZAJEDNICI I U ŽIVOTNOM PARTNERSTVU

Izvanbračna zajednica odnosi se na faktičnu životnu zajednicu neoženjenog muškarca i neudane žene koja traje minimalno tri godine, a kraće ako je nastavljena sklapanjem braka ili ako je u njoj rođeno zajedničko dijete (čl. 11. st. 1. ObZ-a). Ako su ispunjene prethodne pretpostavke, odredbe ObZ-a glede osobnih i imovinskih odnosa bračnih drugova primjenjuju se i na izvanbračnu zajednicu što bi značilo da se odredbe glede bračne stečevine primjenjuju na izvanbračne drugove koji su suvlasnici u jednakim dijelovima na izvanbračnoj stečevini, ako ne ugovore drukčije (čl. 11. st. 2. ObZ-a). Međutim, praksa pokazuje da je malo vjerojatno da izvanbračni drugovi sklope izvanbračni ugovor na što ukazuje sama činjenica da nisu bili spremni sklopiti brak. Sukladno članku 258. Obiteljskog zakona iz 2003. izričito se predviđala primjena imovinskih odnosa bračnih drugova na izvanbračnu zajednicu te je na jednak način regulirana kao i danas, a što se tiče životnih partnera pravno uređenje pronalazimo u „Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola“ (dalje: ZOŽP).⁵²

Životno partnerstvo odnosi se na obiteljsku zajednicu osoba istog spola sklopljenu pred nadležnim tijelom (čl. 2. ZOŽP-a).⁵³ Pojam neformalnog životnog partnerstva sličan je pojmu izvanbračne zajednice te se odnosi se na obiteljsku zajednicu osoba istog spola koja nije sklopljena pred nadležnim tijelom, koja traje minimalno tri godine i od početka udovoljava pretpostavkama za valjanost životnog partnerstva (čl. 3. st. 1. ZOŽP-a). Sukladno ZOŽP-u postoje razlike u odnosu na ObZ kao što umjesto pojma bračne stečevine iz ObZ-a postoji partnerska stečevina u ZOŽP-u, što znači da je razlika samo u nazivlju, a odredbe su sadržajno jednake (čl. 51. ZOŽP-a). Zatim, sadržajno jednake odredbe postoje i glede bračnih ugovora koji se prema ZOŽP-u nazivaju ugovori o imovini koje sklapaju životni partneri što predstavlja terminološku razliku u odnosu na pojam bračnih ugovora iz ObZ-a (čl. 53. ZOŽP-a). S obzirom

⁵¹ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I. op. cit. (bilj. 11.), str. 476.

⁵² Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11., 25/13., 75/14., 5/15., 103/15.

⁵³ Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14., 98/19.

na oskudnije uređenje u odnosu na ObZ, ZOŽP uređuje supsidijarnu primjenu ObZ-a ako pojedini dijelovi imovinskih odnosa nisu uređeni odredbama ZOŽP-a (čl. 54. st. 1. ZOŽP-a). Postoji mogućnost da obiteljska zajednica neformalnog životnog partnerstva ili izvanbračnih drugova nije trajala tri godine kao što ZOŽP i ObZ zahtijevaju, stoga ne bi bile ispunjene pretpostavke za proizvodnju pravnih učinaka tih zajednica. Zato bi se na izvanbračne ugovore i ugovore o imovini životnih partnera koje bi te osobe sklopile primjenjivale odredbe građanskog prava koji je *lex generalis*, a ne ObZ-a i ZOŽP-a kao *lex specialis*.⁵⁴ Stoga, sud u takvim slučajevima može primijeniti pravila o konverziji ugovora ako ti ugovori udovoljavaju pretpostavkama za valjanost drugog ugovora, te bi onda među ugovarateljima vrijedio taj drugi, ako je to u skladu s ciljem koji su ugovaratelji imali prilikom sklapanja ugovora i ako se može pretpostaviti da bi oni sklopili takav ugovor da su znali za ništetnost svog ugovora (čl. 325. ZOO-a). Potonje navedeno obrazlaže se latinskom regulom *Falsa nominatio non nocet* koja sadrži pravno pravilo prema kojem „pogreška u nazivu objekta pravnog posla, pod pretpostavkom da su stranke postigle sporazum glede tog objekta, ne utječe na njegovu valjanost.“⁵⁵ Zaključno, u slučaju da izvanbračni drugovi nisu sklopili izvanbračni ugovor, može se smatrati da su sklopili ugovor o ortaštvu koji nastaje neformalnim sporazumom, uz iznimku ako se radi o nekretninama.⁵⁶ Ugovor o ortaštvu definira se kao ugovor kojim se obvezuju dvije ili više osoba uložiti svoj rad ili imovinu radi postizanja zajedničkog cilja te predstavlja naplatan, višestrani, trajni, uzajamno obavezan, konsenzualan i neformalan pravni posao, a ovaj potonji je takav s obzirom na to da se može sklopiti pisano, usmeno i konkludentno, uz iznimku obaveznosti pisanog oblika ako je riječ o unošenju nekretnina u ortaštvo s obzirom na to da one postaju dio imovine ortaštva pri čemu je ugovor o ortaštvu *titulus* stjecanja, a upis u zemljišne knjige *modus* stjecanja (čl. 637. ZOO-a).⁵⁷

11. SUDSKA PRAKSA

U vezi s bračnim ugovorima, sudska praksa odnosi se na odluke sudova u vezi s tumačenjem i primjenom zakona koji se odnose na bračne ugovore. Unatoč njezinoj

⁵⁴ Šimović, I., Čulo, A., op. cit. (bilj. 44.), str. 1047.

⁵⁵ Petrak, M., *Falsa nominatio non nocet*, <https://informator.hr/strucni-clanci/falsa-nominatio-non-nocet-i>, posjećeno 20. 05. 2023.

⁵⁶ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., op. cit. (bilj. 11.), str. 482.

⁵⁷ Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 568.-569.

neobaveznosti u hrvatskom pravu, učinak je sudske prakse doista snažan te pruža smjernice sudovima za djelovanje u budućim slučajevima.

11.1. SUDSKA PRESUDA - Rev 1651/2017-2

Prvostupanjski sud u Šibeniku utvrdio je prestanak bračne zajednice 2003. godine tijekom čijeg trajanja stranke nisu stekle imovinu. Nadalje, utvrdio je da se kupnja nekretnina i pokretnina dogodila 2004. i 2010. godine, da su bračnim ugovorom bračni drugovi 2006. godine ugovorili zajedničku skrb o djeci i dobrovoljnu podjelu zajedničke imovine koju nisu specificirali te da je brak pravomoćno razveden 2013. godine. Tužiteljica je tražila da se nekretnine i pokretnine kupljene nakon prestanka bračne zajednice utvrde kao bračna stečevina. U vezi s navedenim, prvostupanjski i drugostupanjski sud zaključili su da predmetne nekretnine i pokretnine ne pripadaju bračnoj stečevini što su utemeljili na odredbi čl. 248. ObZ-a iz 2003. prema kojoj "bračnu stečevinu čini imovina koju su bračni drugovi stekli za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine (čl. 248. ObZ-a iz 2003.)." Nadalje, prvostupanjski i drugostupanjski sud zaključili su da je irelevantno što je brak pravomoćno razveden 2013. godine za bračnu stečevinu kao i bračni ugovor, koji ne predstavlja osnaženje bračne zajednice koja je prestala postojati, stoga je prvostupanjski sud presudom odbio tužbeni zahtjev dok je drugostupanjski sud odbio žalbu tužiteljice i potvrdio prvostupanjsku odluku. Zaključno je Revizijski sud odbio reviziju kao neosnovanu te je utvrdio da ObZ iz 2003. jasno razlikuje pojam braka i bračne zajednice što se može vidjeti u odredbi sukladno kojoj brak nije od utjecaja na stjecanje imovine: „Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine“ i „dobitak od igara na sreću i imovinska korist od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava ostvarenih tijekom bračne zajednice, bračna je stečevina (čl. 36. st. 1. i st. 2. ObZ-a).“⁵⁸ Zakonsko uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova pored bračne stečevine čini i vlastita imovina bračnih drugova koja se sastoji od imovine koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, imovine koju je bračni drug stekao tijekom bračne zajednice na različitom temelju od načina stjecanja bračne stečevine te autorsko djelo predstavlja vlastitu imovinu onog bračnog druga koji ga je stvorio (čl. 39. ObZ-a). Stoga, može se zaključiti da bračni drugovi imaju na dispoziciji ugovorom urediti imovinske odnose, no ako to ne naprave, vrijedi zakonsko uređenje sukladno

⁵⁸ VSRH, Rev 1651/2017-2 od 13. 10. 2020.

kojem vlastita imovina bračnih drugova ostaje njihova vlastita imovina dok bračna stečevina ostaje suvlasništvo bračnih drugova.

11.2. SUDSKA PRESUDA – GŽ-4491/14-2

U navedenom predmetu Županijski sud u Varaždinu rješavajući o žalbi prvotužene djelomično je odbio i djelomično usvojio žalbu, u pravnoj stvari tužitelja Privredne banke d.d. Zagreb protiv prvotuženice M. T. i drugotuženika J. T., kojom se zahtijevala uknjižba prava vlasništva na nekretnini u njihovom suvlasništvu. Prvostupanjski sud usvojio je u cijelosti tužbeni zahtjev za utvrđenje prava vlasništva na nekretnini, a svoju je odluku temeljio na tome da su tuženi suvlasnici supružnici koji su brak sklopili 1987. godine, da je prvotužena kupoprodajnim ugovorom sklopljenim s A. H. za trajanja braka kupila stan koji je predmet tužbenog zahtjeva, da u stan nije uložena posebna imovina bračnih drugova, da je stan upisan u Zemljišnoj knjizi kao samovlasništvo prvotužene te da je drugotuženik s pravnim prednikom tužitelja (Međimurska banka d.d.) 1997. godine sklopio ugovor o kreditu. S obzirom na sve navede informacije, prvostupanjski sud zaključio je da stan predstavlja bračnu stečevinu jer je stečen za trajanja bračne zajednice s obzirom na to da ObZ iz 2003. izrijeком propisuje da „Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine“, dok tvrdnju prvotužene da je s drugotuženikom sklopila usmeni ugovor prema kojem predmetni stan predstavlja njezinu posebnu imovinu, sud u konkretnom slučaju interpretira kao nedostatak potrebnog oblika bračnog ugovora za koji se zahtijeva pisani oblik te su posljedično bračni drugovi suvlasnici nekretnine u jednakim dijelovima (čl. 248., čl. 249. st. 1. i čl. 255. st. 3. ObZ-a iz 2003.). Prvostupanjski sud utvrdio je pravni interes tužitelja u tome što drugotuženik nije ispunio tražbinu prema njemu, stoga je usvojio tužbeni zahtjev u cijelosti. Prvotuženica se u navedenom predmetu pozivala na pogrešnu primjenu materijalnog prava jer je smatrala da je usmeni ugovor o diobi imovine pravno valjan pozivajući se na odredbu ZOO-a kojom se ugovor za koji je propisana posebna forma, a u ovom slučaju pisani oblik, smatra valjanim iako nije sklopljen u toj formi. U ovom slučaju ugovor o diobi imovine zaključen je u usmenom obliku, pa ako su ga ugovorne strane u cijelosti ili pretežitom dijelu ispunile, prvotuženica smatra da je taj ugovor valjan, jer ovdje iz cilja radi kojeg je pisani oblik ugovora propisan ne proizlazi nešto drugo (čl. 294. ZOO-a). Tuženica se uz pogrešnu primjenu materijalnog prava pozivala i na bitnu povredu odredaba parničnog postupka i na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje dok je

drugostupanjski sud jedino prepoznao pogrešnu primjenu materijalnog prava prvostupanjskog suda kada je odredio uknjižbu prava suvlasništva i u korist prvotužene koja je u Zemljišnoj knjizi upisana kao samovlasnica predmetnih nekretnina. Stoga je drugostupanjski sud zaključio sljedeće: „No imajući u vidu da tuženici nisu u smislu odredbe čl. 255. ObZ-a iz 2003. sklopili bračni ugovor kojim da bi uredili svoje imovinskopravne odnose u pogledu bračne stečevine, uključujući i spornu nekretninu, a obzirom na to da je u smislu citirane odredbe čl. 255. ObZ-a iz 2003. bračni ugovor strogo formalni pravni posao jer propisan pisani oblik ugovora i ovjereni potpisi ugovornih stranaka čine njegov bitni sastav, to izostanak takve propisane forme ugovora ne može biti nadomješten realizacijom usmenog ugovora kako to pogrešno smatra prvotužena u izjavljenoj žalbi (istovjetno stajalište izraženo je i u presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev-786/08-2 od 12. veljače 2009. g.).“⁵⁹ Zaključno je drugostupanjski sud utvrdio da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo u dijelu zatražene uknjižbe prava vlasništva na nekretnini u odnosu na ½ dijela tuženičine nekretnine koji je u tom dijelu trebao ukinuti prvostupanjsku presudu i odbaciti tužbu zbog nedostatka pravnog interesa tužitelja jer je prvotuženica samovlasnica predmetne nekretnine u Zemljišnoj knjizi, stoga je to učinio sam drugostupanjski sud.

11.3. SUDSKA PRESUDA - Gž Ob 26/2019-2

U ovom predmetu Županijski sud u Splitu donio je presudu u pravnoj stvari u kojoj je tužiteljica S. M. tužila C. M. te je tužbenim zahtjevom tražila „utvrđenja suvlasništva u ½ dijela imovine stečene za vrijeme trajanja bračne zajednice i to nekretnine i to stana u Z. koji se nalazi na 2. katu, pravo korištenja grobnog mjesta, pokretnina i to oročenih novčanih sredstava u iznosima od po 11.103,00 kune, 26.005,27 kuna, 10.648,00 kuna te 27.086,31 kunu, kao i nalog tuženiku da izda tužiteljici tabularnu ispravu podobnu za upis prava suvlasništva ½ nekretnine, da trpi brisanje svog prava vlasništva na ½ dijela predmetne nekretnine, kao i da tuženik isplati tužiteljici iznos od 37.421,29 kuna s pripadajućim kamatama od 13. prosinca 2011.“ U konkretnom slučaju radi se o bivšim bračnim drugovima S. M. i C. M. koji su sklopili brak 1995. godine u kojem su imali dvoje zajedničke djece, a čija je faktična zajednica prestala postojati 2012. godine što je pravno relevantno jer se bračnom imovinom ne smatra imovina koja je stečena nakon prestanka bračne zajednice, osim ako ne potječe iz imovine koja je

⁵⁹ ŽS u Varaždinu, Gž-4491/14-2 od 26. 10. 2015.

predstavljala bračnu stečevinu (čl. 255. ObZ-a iz 2003.). Tuženik je 2004. i 2011. godine sklopio ugovore o doživotnom uzdržavanju s tetom i njezinim dečkom koji su bili primatelji uzdržavanja, a koji su se zauzvrat obvezali prenijeti svaki po stan. Sporazum se sklopio 2014. godine o diobi bračne stečevine kojim je tuženik C. M. darovao tužiteljici stan u Z., koji je primio na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju, a sebi je zadržao ostatak imovine. Temeljeći svoju odluku na navedenom činjeničnom stanju, prvostupanjski sud donio je odluku kojom je odbio tužbeni zahtjev tužiteljice za utvrđenje suvlasništva na imovini jer je došlo do izvansudskog sporazuma o podjeli bračne stečevine, a drugostupanjski sud utvrđuje zaključak prvostupanjskog suda kao logičan i pravilan s obzirom da nekretnine predstavljaju bračnu stečevinu zbog toga što su stečene na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju sklopljenim za trajanja bračne zajednice, a za koje se mora sklopiti ugovor ako se s njima želi raspolagati drukčije od zakona, stoga je drugostupanjski sud zaključio „Po pravnom shvaćanju ovog suda, s obzirom da se isto tako sudska praksa kroz odluke Vrhovnog suda izjasnila da se bračnom imovinom ne smatra imovina koja je stečena nakon prestanka bračne zajednice (neovisno o tome kada je pravomoćno razveden brak), to onda nakon prestanka bračne zajednice, i to pogotovo nakon ovako velikog vremenskog odmaka se sporazum o diobi bračne stečevine ne može smatrati bračnim ugovorom, već običnim ugovorom na koga se onda primjenjuju odredbe Zakona o obveznim odnosima.“⁶⁰

11.4. SUDSKA PRESUDA - Gž Ob-104/2018-2

U konkretnom su sporu stranke bračni drugovi koji su sklopili brak 1998. godine, a koji je razveden sporazumnim prijedlogom za razvod braka 2012. godine pred nadležnim kantonalnim sudom u Švicarskoj. Predmet spora je zahtjev tužiteljice da se utvrdi da stambeni poslovni objekt predstavlja bračnu stečevinu čiji su bračni drugovi suvlasnici. U konkretnom slučaju, nesporno je da su stranke sklopile bračni ugovor 2008. godine čiji je predmet stambeni poslovni objekt. Bračni ugovor sadrži izjavu tužiteljice kojom se ona, u slučaju razvoda braka, odrekla stambenog poslovnog objekta koji predstavlja upravo njezin tužbeni zahtjev. Prvostupanjski sud donio je presudu kojom se utvrđuje da bračna stečevina predstavlja suvlasništvo bračnih drugova te je tuženik bio dužan podmiriti parnične troškove postupka s obzirom na to da je on stranka koja je izgubila u sporu. Tuženik je podnio žalbu zbog pogrešne primjene materijalnog prava, bitne povrede odredaba parničnog postupka te pogrešno i

⁶⁰ ŽS u Splitu, Gž Ob-26/2019-2 od 27. 03. 2019.

nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U drugostupanjskom se postupku tužiteljica pozvala na to da je bila prisiljena na sklapanje bračnog ugovora, a navedeno nije niti obrazložila niti potkrijepila dokazima. Za ovaj slučaj relevantne su odredbe ZOO-a kojima se uređuju mane volje, a pod koje pored prisile koja je relevantna za ovaj slučaj, pripadaju još bitna zabluda i prijevara kao razlozi poboynosti bračnog ugovora te fizička sila, simulacija i nesporazum kao razlozi ništetnosti bračnog ugovora. Za mane volje koje uzrokuju poboynost pravnih poslova predviđa se subjektivni rok za podnošenje zahtjeva za poništaj, koji iznosi jednu godinu od saznanja za razlog poboynosti, odnosno od prestanka prisile, dok objektivni rok iznosi tri godine od sklapanja ugovora (čl. 335. ZOO-a). Stranka koja se u slučaju psihičke prisile poziva na poboynost ugovora dužna je dokazati da joj je druga strana ili treća osoba prijetila prije ili u vrijeme sklapanja posla, da je prijetnja izazvala opravdan strah koji je u uzročnoj vezi sa sklapanjem pravnog posla i nedopuštenost prijetnje.⁶¹ S obzirom na to da se tužiteljica nije pozvala na poboynost bračnog ugovora u roku, bračni je ugovor valjan te je tužiteljica neosnovano tražila da se utvrdi suvlasnicom nad stambenim poslovnim objektom. S obzirom na sve navedeno, drugostupanjski sud zaključio je da prihvaća žalbu tuženika, preinačuje prvostupanjsku presudu, odbija tužbeni zahtjev tužiteljice i nalaže tužiteljici da plati parnične troškove postupka.⁶² Ovaj slučaj pokazuje važnost poznavanja ZOO-a vezano za institut bračnih ugovora s obzirom na njegovu supsidijarnu primjenu u slučaju ako nešto izrijekom nije uređeno ObZ-om.

11.5. SUDSKO RJEŠENJE - Gž.131/11

U prvostupanjskom postupku kćer pokojnog tužila je suprugu pokojnog za utvrđenje suvlasništva na nekretninama i uknjižbu svoga prava vlasništva uz brisanje imena tuženice. Prvostupanjski sud utvrdio je da je tužiteljica izvanbračno dijete pokojnog i tuženice, rođena 1984. godine, da su tuženica i pokojni sklopili (pred)bračni ugovor 20. prosinca 2002. godine kojim su ugovorili da će sve nekretnine koje stekne jedan bračni drug od dana sklapanja bračnog ugovora do dana sklapanja braka biti suvlasništvo supružnika, da su pokojni i tuženica sklopili brak 30. svibnja 2003. godine nakon čijeg je prestanka 14. listopada 2008. godine neposredno umro pokojnik. Tuženica je 7. veljače 2003. godine na temelju ugovora o kupoprodaji kupila sporne nekretnine koje je uknjižila 12. ožujka 2004. godine. Prvostupanjski

⁶¹ Klarić, P., Vedriš, M., op. cit. (bilj. 16.), str. 155.

⁶² ŽS u Splitu, Gž Ob-104/2018-2 od 18. 04. 2019.

sud prihvatio je tužbeni zahtjev te je svoje rješenje utemeljio na tome da je tek uknjižbom tuženica stekla pravo vlasništva, a s obzirom na to da se uknjižba provela za trajanja braka, nekretnine su bračna stečevina jer su stečene tijekom braka. Na prvostupanjsko je rješenje tuženica podnijela žalbu iz svih mogućih razloga, a to su pogrešna primjena materijalnog prava, bitna povreda odredaba parničnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Drugostupanjski sud utvrdio je da je prvostupanjski sud izveo pogrešan zaključak o trenutku stjecanja nekretnine u vlasništvo te se pozvao na čl. 107. „Zakona o zemljišnim knjigama“ sukladno kojem je relevantan trenutak za stjecanje nekretnine trenutak podnošenja prijedloga za upis u zemljišnu knjigu, što ukazuje na to da nekretnina nije stečena za vrijeme braka i da ne predstavlja bračnu stečevinu. Također je ocijenio da je za bračnu stečevinu relevantno trajanje bračne zajednice, a ne braka. Prijašnje uređenje jednako je kao i današnje te glasi „Za odlučivanje o prijedlogu za upis mjerodavno je stanje u trenutku kad je taj prijedlog stigao zemljišnoknjižnom sudu“ (čl. 116. Zakona o zemljišnim knjigama). Drugostupanjski je sud također utvrdio da su bračni drugovi ugovorili primjenu francuskog Građanskog zakona što je posljedično uzrokovalo ništetnost bračnog ugovora s obzirom na to da je takvo što izričito zabranjeno ObZ-om. Zaključno je drugostupanjski sud ukinuo prvostupanjsku presudu i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, zbog toga što je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo, a posljedično nepotpuno utvrdio činjenično stanje za donošenje pravilne i zakonite odluke, kako bi prvostupanjski sud ocijenio pravne dosege i valjanost ugovora glede ZOO-a.⁶³

12. PREDMET BRAČNOG UGOVORA

Predmet bračnog ugovora nije izrijekom određen ObZ-om, stoga može se zaključiti da vrijedi autonomija ugovaranja sukladno kojoj bračni drugovi mogu urediti bračnim ugovorom što god žele ako to nije u suprotnosti s Ustavom, moralom društva i prisilnim propisima (čl. 322. st. 1. ZOO-a). To se može zaključiti iz ZOO-a koji je *lex generalis* u odnosu na ObZ koji je *lex specialis* kojim se uređuje ništetnost ugovora te koji definira takve ugovore kao što je navedeno, no uz poštivanje navedenih propisa potrebno je poštivati i načela obiteljskog prava.⁶⁴

⁶³ ŽS u Dubrovniku, Gž.131/11 od 10. 09. 2014.

⁶⁴ Ernst, H., Ivančić-Kačer, B., Karlović, T., Klasiček, D., Odabrane teme iz građanskog i obiteljskog prava, Zagreb, 2008., str. 13.

Za primjer ništetne odredbe zbog protivnosti prisilnom propisu može se uzeti odredba bračnog ugovora kojom se uređuje da supruga ne smije raditi kao odvjetnica s obzirom na to da svaki bračni drug ima pravo na slobodan izbor svoga zanimanja i rada (čl. 33. ObZ-a). Kao najčešći predmet bračnog ugovora uzima se određivanje različitih udjela u bračnoj stečevini kojim se otklanja zakonsko uređenje imovinskih odnosa, no to može biti i osnivanje stvarnih prava kao što je uspostava služnosti ili prava građenja, osnivanje obveznih prava kao što je osnivanje prava prvokupa, promjena statusa nekog prava ili stvari kao što bi bilo određivanje prihoda svakog bračnog druga kao vlastite imovine, uređivanje različitih oblika raspolaganja i upravljanja imovinom kao primjerice određivanje da samo jedan bračni drug upravlja bračnom stečevinom kojom inače sporazumno upravljaju bračni drugovi, razvrgnuće bračne stečevine tako da pojedine stvari ili prava uđu u vlasništvo jednog bračnog druga, određivanje da su darovi iz bračne stečevine vlastita imovina daroprimca i slično (čl. 37. ObZ-a).⁶⁵ U praksi se može dogoditi da su bračni drugovi ugovorili više elemenata bračnog ugovora kao na primjer uspostavu etažnog vlasništva, prava građenja, određivanje prihoda svog bračnog druga kao vlastite imovine i odricanje prava na zahtijevanje diobe bračne stečevine na određeno vrijeme. Sve su odredbe valjane osim odredbe o uspostavi prava građenja, a u konkretnom će se slučaju primijeniti odredba ZOO-a o djelomičnoj ništetnosti ugovora kojom će odredba o uspostavi prava građenja biti ništetna i koja neće povući ništetnost cijelog ugovora ako nije bila niti uvjet niti odlučujuća pobuda za sklapanje ugovora i ako ugovor može opstati bez takve ništetne odredbe (čl. 324. st. 1. ZOO-a). Međutim, može se dogoditi da će ugovor opstati na snazi usprkos ništetnosti odredbe koja je bila uvjet i odlučujuća pobuda ugovora u slučaju kad je ništetnost ustanovljena upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i vrijedio bez nje (čl. 324. st. 2. ZOO-a).⁶⁶

13. OGRANIČENJA PREDMETA BRAČNOG UGOVORA

Nakon što se raspravilo o tome što može biti predmet bračnog ugovora, slijedi diskusija što ne može biti predmet bračnog ugovora. S obzirom na to da nije propisano čime bračni drugovi mogu raspolagati, može se zaključiti da postoji široka sloboda ugovaranja uz neke iznimke. Prva je iznimka predviđena ObZ-om kojom se izričito zabranjuje ugovaranje stranog

⁶⁵ Majstorović, I., Bračni ugovor kao jamstvo zaštite imovine, *Odvjetnik*, br. 5-6, 2007., str. 36. i 37.

⁶⁶ Za sličan primjer vidi: *Ibid.*

prava na imovinskopravne odnose osim ako su jedan ili oba bračna druga stranci.⁶⁷ Razlozi izričite zabrane izbora mjerodavnog prava u slučaju hrvatskih državljana jesu na primjer što hrvatski državljani slabije poznaju strano pravo od hrvatskog, stoga ne bi bilo logično primjenjivati strano pravo, također moguć je slučaj promjene stranog zakona o kojoj hrvatski državljani ne bi bili upoznati, stoga bi upotrebljavali nevažeći zakon. Zaključno je moguće da bi se ugovaranjem stranog prava jedan bračni drug stavio u nepovoljniji položaj, a takvo što ne bi bilo u skladnosti s načelom ravnopravnosti bračnih drugova.⁶⁸

Druga iznimka koja nije izričito predviđena ObZ-om tiče se uzdržavanja bračnih drugova kao predmeta bračnog ugovora koje predstavlja jedno od najspornijih pitanja bračnih ugovora uopće. Uzdržavanje bračnih drugova odnosi se na slučajeve u kojima bračni drug koji je slabijeg imovinskog stanja ili koji ne može ostvariti sredstva za život iz imovine i koji je nesposoban za rad ili se ne može zaposliti, primjerice jer je stopostotni invalid, može podnijeti zahtjev za uzdržavanje ako drugi bračni drug ima za to dovoljno sredstava i mogućnosti (čl. 295. st. 1. ObZ-a). Na izvanbračne drugove i životne partnere primjenjuju se odredbe o uzdržavanju bračnih drugova (čl. 303. st. 1. ObZ-a i čl. 39. st. 2. ZOŽP-a). ObZ nudi mogućnost da se u skladu s načelom dispozicije u postupcima vezanim za uzdržavanje djeteta stranke mogu pred sudom odreći svog tužbenog zahtjeva, priznati tužbeni zahtjev protivnika te sklopiti sudsku nagodbu (čl. 349. st. 3. ObZ-a). Suprotno načelu dispozicije, razlikujemo načelo oficioznosti sukladno kojem će sud zabraniti sva raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti s pravilima javnog morala i prisilnim propisima (čl. 3. st. 3. Zakona o parničnom postupku).⁶⁹ U praksi se može dogoditi da imovinski jači bračni drug navede drugog bračnog druga na sklapanje bračnog ugovora kojim bi bračni drug slabijeg imovinskog stanja povećao svoju imovinu u većem ili manjem dijelu te bi tako bračni drug koji je stekao imovinu izgubio pravo na uzdržavanje, a s obzirom na to da ObZ izričito ne regulira navedene slučajeve, postoji dvojba treba li dopustiti uzdržavanje u takvim slučajevima. Svakako, potrebno je navedene slučajeve izričito propisati zakonom tako da se dopusti ugovaranje uzdržavanja ako bi ovlaštenik uzdržavanja koji je stekao imovinu temeljem bračnog ugovora dobio više nego li je bio ovlašten tražiti po osnovi uzdržavanja. Takvo ugovaranje bilo bi na dobrobit svima i u skladu s načelom obiteljske solidarnosti i slobode ugovaranja.⁷⁰ U provedbi navedenog može se pojaviti teškoća

⁶⁷ Ernst, H., Ivančić-Kačer, B., Karlović, T., Klasiček, D., op. cit. (bilj. 64.), str. 13.

⁶⁸ Ibid., str. 14.

⁶⁹ Zakon o parničnom postupku, "Službeni list SFRJ" br. 4/77., 36/77., 36/80., 6/80., 69/82., 43/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90., 35/91., Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. - službeni pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22.

⁷⁰ Ernst, H., Ivančić-Kačer, B., Karlović, T., Klasiček, D., op. cit. (bilj. 64.), str. 25.

s uspoređivanjem iznosa uzdržavanja i bračne stečevine, a posebice što se tiče povećanja bračne stečevine s obzirom na to da se sastoji od različitih prava, stvari i pravnih entiteta, postoji mogućnost da ugovoreni iznos uzdržavanja bude neprimjeren te nije jasno u kojem bi trenutku sud trebao usporediti odgovara li kompenzirani udio bračne stečevine iznosu koji bi bračni drug trebao dobiti na ime uzdržavanja.⁷¹

Još jedna situacija koja se može dogoditi u praksi jest sklapanje bračnog ugovora sukladno kojem će se bračni drug koji nakon razvoda braka stanuje s djetetom, odreći prava na postavljanje zahtjeva za uzdržavanje, a zauzvrat steći određenu imovinu. Takva je situacija u suprotnosti s jednim od najvažnijih načela obiteljskog prava, a to je načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta sukladno kojem su javnopravna tijela dužna štiti prava djeteta i njegovu dobrobit pri donošenju odluka kojima se na neki način utječe na interes djece (čl. 5. st. 1. ObZ-a). Nadalje, takva bi se radnja zabranila zbog toga što odricanje od prava na uzdržavanje ne proizvodi pravne učinke (čl. 286. st. 1. ObZ-a). Neki autori smatraju da bi se trebalo izričito zabraniti ugovaranje uzdržavanja kao predmeta bračnog ugovora s obzirom na narav instituta koji predstavlja zakonsku obvezu, da bi se ugovaranjem uzdržavanja smanjila pravna sigurnost, narušilo bi se načelo obiteljske solidarnosti i ravnopravnosti žene i muškarca uz iznimku ako se radi o uzdržavanju iznad onoga koje određuje ObZ.⁷² U prilog uzdržavanju kao predmetu bračnog ugovora glasi sljedeća rečenica: „zakonodavac bi trebao dopustiti sklapanje ugovora o uzdržavanju kao samostalnog ugovora ili kao dijela bračnog ugovora kojim se, između ostalog, regulira i pitanje uzdržavanja.“⁷³ S obzirom na navedeno, može se zaključiti da uzdržavanje može biti predmetom bračnog ugovora uz određena ograničenja vođena najboljim interesom djeteta i zaštitom bračnog druga slabijeg imovinskog stanja.

14. RAZLOZI ZA I PROTIV SKLAPANJA BRAČNOG UGOVORA

S obzirom na to da postoje znatne varijacije u zaradama bračnih drugova poželjno je sklapanje bračnog ugovora kako bi se osoba s većom zaradom osigurala. To može uzrokovati razočaranje jednog bračnog druga s obzirom na to da su u emocionalnom odnosu u kojem ne bi uopće trebali razmišljati o prestanku njihovog braka. No, praksa pokazuje i slučajeve gdje se događalo upravo suprotno, stoga je bitno zakonodavčevo detaljno uređenje imovinskih

⁷¹ Šimović, I., Uzdržavanje bračnih i izvanbračnih drugova te istospolnih partnera – hrvatska rješenja i europski kontekst, Zagreb, 2011., str. 277.

⁷² Ernst, H., Ivančić-Kačer, B., Karlović, T., Klasiček, D., op. cit. (bilj. 64.), str. 25.

⁷³ Šimović, I., op. cit. (bilj. 71.), str. 275.

odnosa bračnih drugova i omogućavanje odabira opcije koja je najprikladnija za njih. Bračne ugovore sklapaju imućne osobe, parovi koji žele zaštititi svoje dijete iz prethodnog braka, osobe koje će zasigurno zarađivati velike iznose tijekom braka i osobe koje su već prošle razvod braka u kojem nisu sklopile bračni ugovor, stoga su svjesne posljedica koje proizlaze opetovanim propustom sklapanja bračnog ugovora. U prilog sklapanju bračnog ugovora može se argumentirati da bračni drugovi rade na transparentnosti svog odnosa u kojemu se međusobno otvaraju jedan drugome i rade na uzajamnom povjerenju, omogućuju si mirniji razvod braka, zaštitu nasljedstva tako da se u slučaju smrti bračnog druga jednostavnije regulira nasljeđivanje imovine, što može biti od posebne važnosti ako postoje nasljednici iz prethodnih brakova. U slučaju da bračni drugovi svoje imovinske odnose nisu uredili sporazumno nakon prestanka braka razvodom ili poništajem, ili prestanka bračne zajednice, imovinski odnosi mogu se urediti sudskom odlukom te se tako bračnim ugovorom izbjegavaju visoki sudski troškovi i dugotrajni sporovi (čl. 45. st. 1. ObZ-a). Stoga je: „bračni ugovor jamstvo zaštite imovine, i to putem izbjegavanja dugotrajnih i iscrpljujućih sudskih sporova, izbjegavanja visokih troškova i izbjegavanja smanjenja vrijednosti imovine tijekom i nakon razvrgnuća bračne stečevine.“⁷⁴

Kao zanimljive slučajeve u praksi koji ukazuju na potrebu za sklapanjem bračnog ugovora mogu se izdvojiti dva medijski popraćena slučaja razvoda braka u kojima bračni ugovori nisu bili potpisani. U prvom slučaju radi se o razvodu braka španjolske glumice Hibe Abouk i marokanskog nogometaša Paris Saint-Germaina Achrafa Hakimija. U konkretnom slučaju, Hiba Abouk je nakon tri godine braka zatražila razvod od marokanskog nogometaša tražeći polovicu bračne stečevine, što je on odbio i zauzvrat ponudio dva milijuna eura. Hakimijeva mjesečna plaća iznosi više od milijun eura, a zanimljivo je da je nogometaš darovao sve što je imao svojoj majci i tako onemogućio svoju bivšu suprugu u svojoj zamisli.⁷⁵ U drugom se slučaju radi o osnivaču Microsofta Billu Gatesu, koji je ujedno jedan od najbogatijih i najutjecajnijih ljudi na svijetu, a koji se nakon dvadeset sedam godina braka razveo od svoje bivše supruge Melinde French Gates. Zanimljivost ovog slučaja jest da se radi o jednom od najskupljih razvoda brakova ikada, a s obzirom na to da bračni ugovor nije bio sklopljen, bivši su supružnici odlučili o podjeli imovine vrijedne više od 130 milijuna eura, čime je Melinda French Gates postala jedna od najbogatijih žena na svijetu s polovinom

⁷⁴ Majstorović, I., op. cit. (bilj. 65.), str. 38.

⁷⁵ Petrinović, K., Glumica izgubila živce zbog razvoda braka od nogometaša: „prije mene bio je goljo, sad će platiti“, <https://www.gloria.hr/gl/scena/price/glumica-izgubila-zivce-zbog-razvoda-od-nogometasa-prije-mene-bio-je-goljo-sad-ce-platiti-15332770>, posjećeno 27. 05. 2023.

navedenog iznosa.⁷⁶ Potonja dva slučaja ukazuju na potrebu sklapanja bračnih ugovora kojima bi se izbjegla bilo koja vrsta sukoba koja može uslijediti zbog nezadovoljstva neke strane, pogotovo ako postoje slučajevi višemilijunske zarade jednog ili oba bračna druga.

15. ZAKLJUČAK

Za razliku od povijesnog uređenja braka u rimskom pravu, današnje pravo u potpunosti omogućuje imovinskopravnu sposobnost žene. OGZ je nudio modificirani dotadni sustav uređenja bračne stečevine sukladno kojem je svaki bračni drug ostajao vlasnikom svoje imovine, što je sličnost s današnjim zakonskim uređenjem ObZ-a, dok se u slučaju dvojbe pretpostavljalo da bračna stečevina potječe od muža, što predstavlja razliku u odnosu na današnju presumpciju suvlasništva bračne stečevine. Što se tiče razlika uređenja bračnih ugovora za vrijeme OGZ-a i današnjice, bračne su ugovore pored bračnih drugova mogli sklopiti i treće osobe s bračnim drugovima, a oblik ugovora nije bio propisan za razliku od današnjice kada postoji zahtjev pisanog oblika i obveza ovjere potpisa kod javnog bilježnika. Na bračne se ugovore primjenjuju načela obiteljskog prava kao što su načelo ravnopravnosti, obiteljske solidarnosti, zaštite autonomije volje strana i zaštite prava poštenih trećih osoba.

Današnje pravno uređenje bračnim drugovima pruža mogućnost da ugovorom urede imovinske odnose, no ako ne iskoriste navedenu mogućnost, vrijedi uređenje imovinskih odnosa propisano ObZ-om. Bračni je ugovor dvostrani pravni posao nevjeste i ženika ili bračnih drugova koji nastaje očitovanjem volje dviju stranaka s ciljem postizanja pravnih učinaka koji su dopušteni. Uzimajući u obzir da ugovor s odgovornim učinkom mogu sklopiti nevjesta i ženik prije sklapanja braka, radi se o predbračnom ugovoru, iako zakon ne poznaje takvu terminologiju. Predbračni ugovor će početi proizvoditi pravne učinke tek sklapanjem braka između bračnih drugova, u konkurenciji s bračnim ugovorom koji sklapaju bračni drugovi za trajanja braka, dok ugovor koji bračni drugovi sklope nakon prestanka braka, ne spada u bračni ugovor, već je moguće sklapanje ugovora o razvrgnuću bračne stečevine, ugovora o uređenju imovinskih odnosa i slično. Prilikom sklapanja bračnih ugovora bitno je poštovati formu njihovog sklapanja, a to je pisani oblik i ovjera kod javnog bilježnika. Posljedica nepoštivanja forme jest ništetnost bračnog ugovora. Opća pravila ZOO-a, kao *lex*

⁷⁶ Vecernji.hr, Poznati novi detalji o kraju braka Bill Gatesa: Sve je krenulo s pismom koje je otkrilo tajnu milijardera, <https://www.vecernji.hr/vijesti/poznati-novi-detalji-o-kraju-braka-bill-gatesa-sve-je-krenulo-s-pismom-koje-je-otkrilo-tajnu-milijardera-1512824>, posjećeno 27. 05. 2023.

generalis, supsidijarno se primjenjuju na bračne ugovore u situacijama kada ObZ-om, kao *lex specialis*-om, nije drukčije uređeno. Poslovna sposobnost, odnosno punoljetnost osobe predstavlja dodatnu pretpostavku za valjanost bračnog ugovora uz iznimku maloljetne osobe koja sklopi brak prije punoljetnosti čime *ex lege* stječe poslovnu sposobnost. U slučaju da je bračni drug lišen poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova, u njegovo ga ime može sklopiti njegov skrbnik s prethodnim odobrenjem Centra za socijalnu skrb, a zakon propisuje posebnu formu ugovora tako što se zahtijeva da se takav ugovor sklopi u obliku javnobilježničkog akta što predstavlja zaštitu osoba lišenih poslovne sposobnosti. Zakonom se izričito navode izvanredni pravni poslovi među kojima se ubrajaju otuđivanje ili opterećenje nekretnine, otuđivanje pokretnina veće vrijednosti i raspolaganje štíćenikovim pravima, iz čega proizlazi da skrbnik samostalno obavlja poslove redovitog upravljanja štíćenikovom imovinom. Ako bračni ugovor sklopi poslovno nesposobna osoba, takav će ugovor biti ništetan.

Predmet bračnog ugovora nije izričito određen ObZ-om, stoga se može zaključiti da vrijedi autonomija ugovaranja sukladno kojoj bračni drugovi mogu urediti bračnim ugovorom što god žele ako to nije u suprotnosti s Ustavom, moralom društva i prisilnim propisima. Iznimka od slobode ugovaranja predviđena je ObZ-om kojom se izričito zabranjuje ugovaranje stranog prava na imovinskopravne odnose, osim ako su jedan ili oba bračna druga stranci. Što se tiče uzdržavanja, ono može biti predmetom bračnog ugovora uz određena ograničenja vođena najboljim interesom djeteta i zaštitom bračnog druga slabijeg imovinskog stanja. Što se tiče životnih partnera, postoji istovrsnost sadržaja odredbi, a razlike su jedino terminološke naravi u odnosu na ObZ. Ako su ispunjene pretpostavke za valjanost izvanbračne zajednice, odredbe ObZ-a glede osobnih i imovinskih odnosa bračnih drugova primjenjuju se i na izvanbračne drugove iz čega zaključujemo da su razlike jedino terminološke naravi. Hrvatsko pravo još nije uvelo registar bračnih ugovora, iako postoji potreba za tim. Unatoč relativno malom broju sudske prakse pri početku reguliranja ovog instituta, stvara se sve veći broj sudskih presuda koje imaju bitan učinak na razumijevanje i interpretaciju bračnih ugovora. Zaključno, postoje brojni razlozi za i protiv sklapanja bračnih ugovora, no takve su odluke privatne naravi i tiču se samih bračnih drugova.

LITERATURA

Knjige i monografije:

1. Čepulo, D., Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba, Zagreb, 2016.
2. Ernst, H., Ivančić-Kačer, B., Karlović, T., Klasiček, D., Odabrane teme iz građanskog i obiteljskog prava, Zagreb, 2008.
3. Horvat, M., Rimsko pravo, Zagreb, 2017.

4. Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A., Majstorović, I., Čulo Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2021.
5. Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014.
6. Majstorović, I., Bračni ugovor, Monografije Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2005.
7. Petrak, M., Rimska pravna tradicija i hrvatska pravna kultura, Politička kultura, Zagreb, 2015.
8. Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, 2004., Zagreb

Članci:

1. Majstorović, I., Bračni ugovor kao jamstvo zaštite imovine, Odvjetnik, br. 5-6, 2007.
2. Majstorović, I., Mehanizam pojačane suradnje Europske unije i hrvatsko obiteljsko pravo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 69, br. 2, 2019.
3. Majstorović, I., Šimović, I., Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavka zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 25, br. 1, 2018.
4. Šimović, I., Čulo, A., Registar bračnih ugovora kao doprinos sigurnosti u pravnom prometu, Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59, br. 5, 2009.
5. Šimović, I., Uzdržavanje bračnih i izvanbračnih drugova te istospolnih partnera – hrvatska rješenja i europski kontekst, Zagreb, 2011.
6. Župan, M., Izbor mjerodavnog prava u obiteljskim, statusnim i nasljednim stvarima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Osijek, 2012.

Sudska praksa:

1. VSRH, Rev 1651/2017-2 od 13. 10. 2020.
2. ŽS u Dubrovniku, Gž.131/11 od 10. 09. 2014.
3. ŽS u Varaždinu, Gž-4491/14-2 od 26. 10. 2015.
4. ŽS u Varaždinu, Gž-2861/15-2 od 15. 09. 2016.

5. ŽS u Splitu, Gž Ob-26/2019-2 od 27. 03. 2019.

6. ŽS u Splitu, Gž Ob-104/2018-2 od 18. 04. 2019

Raniji hrvatski propisi:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 162/98., 116/03.
2. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11., 25/13., 75/14., 5/15., 103/15.
3. Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, br. 11/78., 27/78., 45/89., 51/89. - službeni pročišćeni tekst, 59/90., 25/94., 162/98.

Važeći hrvatski propisi:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23.
2. Zakon o elektroničkoj trgovini, Narodne novine, br. 173/03., 67/08., 130/11., 36/09., 30/14., 32/19.
3. Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09., 120/16., 57/22.
4. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine, br. 101/17.
5. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.
6. Zakon o parničnom postupku, "Službeni list SFRJ" br. 4/77., 36/77., 36/80., 6/80., 69/82., 43/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90., 35/91., Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. - službeni pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22.
7. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. - službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. - službeni pročišćeni tekst

8. Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, br. 63/19., 128/22.
9. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14., 98/19.

Pravni izvori Europske unije:

1. Službeni list Europske unije, C 306, 17. 12. 2007.
2. Službeni list Europske unije, C 202/47, 07. 06. 2016.
3. Službeni list Europske unije, L 183, 8. 7. 2016.

Internetske stranice:

1. Petrak, M., *Falsa nominatio non nocet*, <https://informatior.hr/strucni-clanci/falsa-nominatio-non-nocet-i>, posjećeno 20. 05. 2023.
2. Petrić, P., Bračni ugovor, <https://www.petric-kajic.hr/bracni-ugovor/>, posjećeno 27. 04. 2023.
3. Petrinović, K., Glumica izgubila živce zbog razvoda braka od nogometaša: „prije mene bio je goljo, sad će platiti“, <https://www.gloria.hr/gl/scena/price/glumica-izgubila-zivce-zbog-razvoda-od-nogometasa-prije-mene-bio-je-goljo-sad-ce-platiti-15332770>, posjećeno 27. 05. 2023.
4. Vecernji.hr, Poznati novi detalji o kraju braka Bill Gatesa: Sve je krenulo s pismom koje je otkrilo tajnu milijardera, <https://www.vecernji.hr/vijesti/poznati-novi-detalji-o-kraju-braka-bill-gatesa-sve-je-krenulo-s-pismom-koje-je-otkrilo-tajnu-milijardera-1512824>, posjećeno 27.05.2023.